

הל'ו כענין שאמרו באונסין כף אמרו בחלאים כו' וסתרפאין בכל איסורין שבהורה במהם סבנה חוץ מגילוי ערויות כו' אין סתרפאין מהן, ואם עבר ונתרצא עונשין איהו ב"ד עונש הראוי לו

הא ודאי דלא דמי למה שפסק בהלכה ד' דבאקוס אונסין אף במידי דיהרג ואל יעבור אם עברה אין עונשין אותו דאונס דחמנא פטוריה, דסבירא הוא, דוקא אם אונסין אותו שיהרג את פלוני, או לגלות ערויות, [באופן שהוא מקשה מכבד] דאית עושה מרצונו רק ברצון אחרים שיהרג את פלוני, ואם לאו ייהרג על דבר שאינו הורג פלוני, איך חסידות מי בזה הדין? אם ייהרג המאנס, חסידות שאינו רוצה להרוג פלוני, אבל כן החלי הבאה אליו הוא בלא סודות שום דבר, רק יכול להגיד את עצמו בדם פלוני או בעיני פלוניות א"כ זה מיקרי חפץ נגמר מרצונו בחייו, וכמו שכל רוצח רוצה לשפוך מחתו לרצות נקם, ולכן כן חייב באנס מתרפא, בכל עונשין ב"ד, וכיוצא במלא להפוסקוס בחייו כיון שפ"ח בש"ך ס"ק ב"ב, דאם אנסוהו להראות שנו, והראה של חבירו חייב, ואם אנסוהו להראות של חבירו באונס ממון, היינו שאם לא יראה יטלו ממנו ממון, פטור והיינו מטעם הגיל, דכאן המגיל עצמו בממון חבירו חייב, אבל באונסין אותו על ממון פלוני, באונס ממון הלא חסידות מה בזה האונס, הלא אין חפץ האנס בממון, רק בשביל שלא יראה לו ממון חבירו רוצה לגזול ולכן פטור ודוק, אבל מנין יאמר לרבינו זה, נראה דמקורו מירושלמי פרק אין מעמידין ואין דוחין נפש מפני נפש, לא כוף דבר כו' נכרי נכרי נכרי נכרי נכרי חייב, ישראל מתרפאין על פשיטת דמים, וע"ז קאמר דנכרי נכרי חייב, אף אם הריג אדם לרפואתו אבל ישראל נכרי פטור כדיו, ואם ישראל מתרפא ברציחת ישראל ג"כ חייב, וקמ"ל רבותא דאף נכרי חייב, [אע"פ דאיתו מלווה על קרש] או משום שכן נח נהרג אף אם אומר מותר להתרפא ברציחת כדיו, והיה אף שיהיה מפורש דמתרפא עונשין אותו עונש הראוי לו ודוק.

הלכה ח אבל שלא בדרך הנאתו כו' ואפילו של : בשקום סבנה כו'

כתב רמב"ם בחורף האדם, ושענין מינה דמתרפאין באיסורי הנאה של דבריהם כגון חמץ שנעבר עליו הפסח וכלאים בחול, אע"פ שאין בו סכנה, ומיהו אין לו לענין אכילה אפשר ששואב כשל תורה, כו', נסתפק הרב בזה, ונתבאר קצת בזה, לבאורה ראיה מהך דירושלמי בחובות פרק ה' הלכה ו' בחיטוק שפירס כו' בדיא בשאית סכנה אבל אם ה' של סכנה אפילו לאחר כמה ימים מחזירין אותו כו' הרי דבאין בו סכנה אף שהוא חולה משום זה אין מחזירין אותו, ועיין שו"ת רע"ק סי' ק"א אונס זה אינו דהלא שו"ת הרשב"א דאוסרי דרבנן ספין לקטן בידים, ובכ"ז כאן גבי קטן אסור, משום דכיון דחלב אדם שפירס מותר רק לינק מן הד האסור אסור זה אורחין דקטן, ונמלא דהתחלת האיסור ה' מן החכמים על קטן לבלי להניק, דלא שייך לגזור על גדול דהוי מילתא דלא שכיחא, רק כי גזרו על קטן אסור גם לגדול, ואם כן לא דמי זה לשאר איסורי דרבנן, דשיקף אגריה ה' על קטן לבלי להניק, נמלא מהיטב גם לחולה שאין בו סכנה אסור, דבאמת חויבא גבי סכנה הלא ירכי קטן בחולה שאין ב"ס דמי, לבשל בשבת ע"י שו"ע, וכיון דכאן אסרי חכמים עיקר גזירתם על קטן שיש לו געשועים, דבזה דמי עם חולה שאין בו סכנה שיש במפורש ברימ"א ה'

סכנה ספיק' ע"ז, לכן גזרו גם על חולה, ובפרט לפי מה שכתב ההמ"ג פרק ב' מחמ"ס שעיקר גזירת חכמים לאסור חלב אשה בלא פירש בכלי הוא משום שהחלב מניק ליונקים ויתר מדלוי ועשו זה למעט הרבים וגזרו גם על היתר החולה שאין בו סכנה, לכן אין מו"ר רא"י כלום, וישו"י שו"ת רשב"א ח"א סימן ק"ב ששאל בשאלו ויורש תרצו הג"צ, אמנם מפני עובדא דסוף מרובע בגומה שקשרו לו ע"ז משהו ואמרו ע"ז דופי של אותו העו"ף אף אם נאמר דהוי אסור לכל אדם (לא מפני שהסכנה ה' לו להחמיר על עצמו וכמו רע"ק ב"ב עושין פסין גבי נפ"י וישו"י בחומ' שם) לדעתו נראה נדר אחר בזה, דהיינו שהרפואה הוא רק מליכור דרבנן כמו תמן שאמרו הרופאים לינק חלב ע"ז רוחא (כגרי' בכת"י) אם כן הרפואה הוא לעבור על דף דאמרו אין מגדלין כהדי, והוא שאמרו שרפואתו בחלב דקא דוקא, וכן בלינק בחיטוק מחלב האשה, שזה הרפואה שיהא יונק מדלי' אמו הוי כמתרפא באיסור דדבריהם, ע"ז העמידו חכמים דבריהם, אבל כשהרפואה הוא לחטול ולשחות גביה או יין, ולא נמלא רק גביה עשוי' או סתם יינס וכיוצא, כיון שאין רפואתו חלו' בזה דיעקר תקי' רק ע"ז המקרה שאין אחרים בזה לא העמידו חכמים דבריהם, לכן כאן דרפואתו ה' למימשה בגורבה, רק שלא ה' רק שרלא ומתן, לכן שרי אף לשחות שלא בדרך אכילתן שרי רבינו בחולה שאין בו סכנה, דלא העמידו דבריהם, והואיד שרי באיסורים דדבריהם אף כדי אכילתן רק שגבי בהמה דקה וחלב ליתוק משדי אשה שרפואתו הוא לעקור דברי סופרים בזה העמידו דבריהם, ודומחא לזה כתבו רבויתו בחומ' בשם ירושלמי גבי אין מתרפאין בעלי אשה שאם אחר לו עלה סתם ואינו חולה באשרה וכיוצא מתרפאין יוש"ע, ומיושב מה ששאל ראיה בברך הבית א"ר מתירין לו בשולי עכ"ס בשבת, ולפ"ז אתי שפיר שכל איסורי שבת אינו חלו' בזה דוקא וישו"י ביאורי הגרי"א יור"ד ה' קרי' אות י"ב ביאורו לירושלמי שבת הותרה מכללה כו' ודוק, ולפ"ז יזכר לפרש הך דרבי הש' במשני וביקש יין תפוחים, במיחוס בעלמא לא בחול' שאין בו סכנה, וכמו רב דהש' במשני עובדא דקרינא שבת דף ק"ח ולא כהך דר' מאיר הש' במשני ב"ב ר"א דמילה דשם חולה קרי' ל' ודוק, וישו"י בתשיב' הלכות סנהדרין פרק ט"ז בזה, ומה שאמרו בירושלמי ריש פ"ג דמאי (הובא במשנה פ"ג) דלא יתן לתוך פיו, ובשל רופא אפילו לתוך ידו אסור, אין לפרש דאסור להאכיל לחולה שאין בו סכנה דמאי, דכיון דמאכילין את העני דמאי, איך לא מתבאר שחלה שאין בו סכנה יאמר גרע משני, ולי' דביכול לאכול אחריו פירות מעושרים או שיטל לפשר, והטעה דהרופא אסור להאכילו עד שיפסיק, ובוט' בו שפוק שואכל מה שנחנק, או לשי' רמב"ם דתרוצת של דמאי יאמר מותר לפגעים ומכ"ס לחולה שאין בו סכנה, רק דיעשה מוטב שלא יאכל טבל דדבריהם, דעל כל ית איכא איסור וישו"י ביאורי הגרי"א ה' קנה אות כ"ג ודוק לכן נסתפק רמב"ם בזה, ודלוי נסתפק גם באכילה שלא בדרך אכילתן באיסורי תורה אם הותר לחולה שאין בו סכנה, וכן הבין בשא"ת א"ר ה' ע"ה, ומה דפסיקא להארי החי מספקא לי, ואכמ"ל ודוק בכ"ז וישו"י שו"ת ריב"ש ה' קנה בזה.

הלכה יוד ה"ז בהלל השם כו'

יעו"י שבת דף ק"ג פ"א ובספר הגמ' לאוין מלה ס"ז ביאור היסב ומה שכתוב שם ה"ז ג"כ בכלל מחלל השם ולוקה, פירוש על לאו דשבושת שקרי ואינו דומה למה שכלל באונס, ש"ז אין לוקין, אבל ע"ז לוקין, אמנם על לאו דלא מחלל שקל לא לקי משום דהוי לאו שבכללות ופירק ט"ז דכ"ל גם קד דיהרג ולא יעבור דע"ז ודאי אין לוקין משום דאונס הוא אכזר.